

บทที่ ๕

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลในบทที่ ๔ จากการดำเนินการตามเครื่องมือวิจัยต่างๆที่กำหนดขึ้นในหัวข้อ การศึกษาเรื่องการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทางน้ำใน เขตตลิ่ง กรุงเทพมหานคร นำมาซึ่งแนวทางและแนวโน้มในการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวดังกล่าวโดย สามารถที่จะสรุปผลการวิจัยตามแต่ละวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นไว้ได้ดังนี้

๑. การสำรวจและศึกษาทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรท่องเที่ยวและศักยภาพทางการท่องเที่ยว

จากข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรท่องเที่ยวตามเส้นทางคลองลัดมะยม คลองบาง ระมาดและคลองชักพระมีความพร้อมในการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีทั้งนี้ในส่วนของทุน ทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวมีอยู่ตลอดเส้นทางอีกทั้งยังคงมีความสัมพันธ์ในด้านของศิลปกรรม และประวัติความเป็นมาที่ใกล้เคียงกัน นอกเหนือจากทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ละแหล่งแล้วพบว่า ทรัพยากรเพื่อรองรับหรือสนับสนุนทางการท่องเที่ยวตลอดสองฝั่งคลองยังแสดงถึงวิถีชีวิตและมีความ น่าสนใจเป็นอย่างมากอีกด้วย จากการสำรวจจึงได้ทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งสิ้น ๙ วัด ดังนี้ วัดมะกอก วัดจำปา วัดกระจิง วัดทอง (บางระมาด) วัดสมรโกฏิ วัดมณฑป วัดช่างเหล็ก วัด ตลิ่งชัน วัดโพธิ์ กอปรกับ ๒ ตลาดน้ำ คือ ตลาดน้ำคลองลัดมะยมและตลาดน้ำวัดตลิ่งชัน ทั้งนี้จาก การศึกษาศักยภาพของแต่ละที่สามารถที่จะสรุปได้ ดังนี้

๑. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว

๑.๑ ด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม สามารถที่จะกล่าวได้ว่าทั้ง ๙ วัดมีประวัติ การสร้างที่ใกล้เคียงกันโดยการศึกษาจากเอกสารและรูปแบบของศิลปกรรมที่หลงเหลืออยู่ ดังนั้นในคุณค่าทางด้านประวัติและอายุของวัดค่อนข้างมีความชัด กอปรกับวัดส่วนใหญ่ยังคง รักษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมแบบเดิมที่มาได้ถึงแม้ว่าจะมีการบูรณะไปบ้าง ทว่าบางวัด มักที่จะรื้อถอนศาสนสถานเนื่องด้วยความทรุดโทรมและยากที่จะบำรุงรักษาแบบเดิมไว้ทั้งนี้ อาจเกี่ยวข้องกับงบประมาณที่จะต้องใช้ในการบูรณะซึ่งอาจมากกว่าที่จะสร้างใหม่และตัววัด ส่วนใหญ่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถานดังนั้นจึงถือเป็นช่องว่างที่จะสามารถทำการสร้างใหม่ ได้อีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามวัดกลุ่มดังกล่าวยังคงรักษาศาสนวัตถุของเดิมไว้

ตามเดิมและนำมาแสดงให้ผู้เยี่ยมชมได้สักการบูชาตามเดิม ทั้งนี้วัดเส้นทางดังกล่าวที่มีความโดดเด่นนั้นถือว่าเป็นจุดดึงดูดได้โดยคำนึงถึงความสมบูรณ์ในด้านศิลปกรรมที่สามารถเป็นจุดหมายปลายทางที่โดดเด่นของเส้นทางนี้ คือ วัดจำปา วัดตลิ่งชัน วัดสมรโกฏิ วัดช่างเหล็ก

ซึ่งศิลปกรรมยังคงเห็นได้อย่างเด่นชัด แต่ทั้งนี้ในภาพรวมของวัดซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมและคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน เนื่องด้วยยังคงรักษาศาสนสถานและวัตถุเดิมไว้ตลอดจนมีความสัมพันธ์กันตลอดเส้นทาง

ในส่วนของตลาดน้ำทั้งสอง ปัจจุบันเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วไปอยู่แล้ว ทั้งนี้ในส่วนคุณค่าด้านวัฒนธรรมคงมีส่วนในเรื่องของการอนุรักษ์วิถีชีวิตริมน้ำได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดน้ำคลองลัดมะยมที่ยังคงมีวิถีดังกล่าวอยู่

๑.๒ ด้านศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

๑.๒.๑ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทุกที่ใช้การเดินทางรูปแบบเดียวกันทั้งสิ้นคือ การเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวหรือการเดินทางโดยรถโดยสารประจำทางและต่อรถสองแถวซึ่งคอยให้บริการในแถบนี้อยู่แล้วซึ่งถือว่าเดินทางได้อย่างสะดวกจะติดในเรื่องของระยะเวลาในการรอรถสองแถวซึ่งอย่างน้อยไม่เท่ากันตามแต่ปกติไม่เกิน ๑๕ นาที ทั้งนี้อาจใช้วิธีการขึ้นมอเตอร์ไซด์รับจ้างซึ่งมีไว้บริการที่ไม่ไกลจากแต่ละป้ายรถเมล์ที่ลงเท่าใดนัก ดังนั้นในการเดินทางทางบกเพื่อเข้าสู่วัดแต่ละที่มีระบบการขนส่งที่รองรับไว้อยู่แล้วเหมาะสำหรับการท่องเที่ยว ในส่วนของการเดินทางทางเรือพบว่าทุกที่ไม่มีระบบเรือรับจ้างทั้งสิ้น คงมีเพียงแต่ในส่วนของเรือบริการนำเที่ยวเท่านั้นซึ่งจอดตามแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่บางแห่งเท่านั้น คือ วัดตลิ่งชันและตลาดน้ำวัดตลิ่งชัน วัดจำปา ตลาดน้ำคลองลัดมะยม นอกนั้นการสัญจรทางเรือเป็นไปในส่วนของชาวบ้านที่ใช้ในการเดินทางเท่านั้น

๑.๒.๒ ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว วัดส่วนใหญ่มีการจัดการภายในวัดเป็นอย่างดีในเรื่องของอาชญากรรมร้ายแรงไม่ค่อยปรากฏขึ้นในรอบ ๕ ปี กอปรกับพื้นที่ต่างๆเป็นพื้นที่ชุมชนมีคนพลุกพล่านจึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อาชญากรรมไม่ค่อยเกิดขึ้น คงมีเพียงแถบวัดช่างเหล็กที่มีการหลบซ่อนของโจรซึ่งเมื่อสืบทราบพบว่าต้นเรื่องมิได้เกิดขึ้นในพื้นที่แต่เป็นเพียงการเข้ามาแอบพักพิงเท่านั้น ส่วนในเรื่องของภัยทางธรรมชาติ แม้ว่าพื้นที่ตลิ่งชันจะเป็นพื้นที่ริมน้ำซึ่งเมื่อถึงเวลาหน้าฝนจะมีการท่วมอยู่บ้างแต่กลับพบว่าในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมาปริมาณน้ำ

ในช่วงหน้าฝนมีได้มีผลกระทบมากนัก ยกเว้นในปี ๒๕๕๔ ที่เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าในด้านความปลอดภัยของพื้นที่คงมีความน่าเชื่อถือได้ แต่ทั้งในการสำรวจพบว่าทุกวัดไม่ค่อยมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดซึ่งในอนาคตข้างหน้าหากเกิดการท่องเที่ยวขึ้นควรมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดอย่างเคร่งครัดกอบปรักกับทรัพยากรต่างๆภายในวัดมักตั้งอยู่โดดๆ บางวัดไกลจากเขตสังฆาวาสและไม่มีคนดูแลจึงเสี่ยงที่จะเกิดโจรผู้ร้ายลักทรัพย์หรือทำร้ายได้

๑.๒.๓ ความหลากหลายทางกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมทั่วไปตามเส้นทางท่องเที่ยวไหว้พระ ๙ วัด คงเป็นไปในส่วนของการเข้ามาสักการบูชาพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งวัดส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ชาวบ้านนับถือและมีความเชื่อในการเข้ามาสักการบูชาอันเป็นจุดดึงดูดหนึ่งทางการท่องเที่ยวได้ อาทิ หลวงพ่อดำ วัดช่างเหล็กที่ขอพรได้ทุกสิ่งยกเว้นเรื่องทหาร นอกนั้นบางวัดจะมีงานประจำปีซึ่งมีกำหนดที่แน่นอนและมีการปฏิบัติตามกันมามากกว่า ๑๐ ปี ซึ่งปัจจุบันบางวัดเป็นที่น่าเป็นห่วงเนื่องจากบางวัดมีการลดทอนงานดังกล่าวลงไปบ้างเนื่องด้วยค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นกอบปรักกับทางวัดไม่มีปัจจัยมากพอจึงน่าสนใจหากการท่องเที่ยวเกิดขึ้นจริงอาจเป็นปัจจัยหนึ่งในการช่วยดำรงรักษางานประจำปีที่มีการดำเนินมาแต่อดีตไว้ได้ตลอดไป ทั้งนี้พบว่าทุกวัดเป็นจุดมุ่งหมายปลายทางตามเส้นทางท่องเที่ยวโดยจักรยานซึ่งจัดทำโดยกองบริการการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครถือได้ว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเส้นทางวัดเหล่านี้ได้เป็นอย่างดี

ในส่วนของตลาดน้ำมีความหลากหลายทางด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวไว้คอยรองรับอยู่แล้ว โดยเฉพาะตลาดน้ำคลองลัดมะยมที่มีการบริการการท่องเที่ยวต่างๆทั้งด้านร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ที่พักอาศัย และการบริการนำเที่ยวตามเส้นทางคลองต่างๆซึ่งถือว่ามีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวครบครันต่างจากตลาดน้ำวัดตลิ่งชันที่ยังคงไม่มีการบริการเรือนำเที่ยวแต่อย่างน้อยยังเป็นจุดหมายหนึ่งของเส้นทางท่องเที่ยวทางเรือจากหลายๆที่และในส่วนของที่พักอาศัยยังคงมีแนวคิดในการจัดสร้างอยู่เช่นกันซึ่งถือเป็นแนวโน้มที่ดีในอนาคตทางการท่องเที่ยว

๓. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ในส่วนของวัดทั้ง ๙ แม้ว่าจะเป็นที่รู้จักทางการท่องเที่ยวแล้วหรือไม่ก็ตามพบว่าระบบโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถรองรับทางการท่องเที่ยวนั้นมีการจัดการที่ดีอยู่แล้วทั้งระบบประปาและไฟฟ้าภายในแหล่งทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในระดับหนึ่ง รวมทั้งถนนหนทางในการเข้าแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในสภาพที่ดีทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสร้างใหม่

หลังจากที่เกิดน้ำท่วมเมื่อปี ๒๕๕๔ และสภาพพื้นบริเวณวัดอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์เรียกไม่ขรุขระ ปัจจุบันที่ยังไม่ค่อยพบในแต่ละวัดคือร้านค้าต่างๆ อาทิ ร้านน้ำ ร้านอาหาร ซึ่งไม่ค่อยพบว่ามี การขายภายในวัดส่วนใหญ่มักจะอยู่บริเวณใกล้เคียง ทั้งนี้ในส่วนของร้านค้าดังกล่าวอาจเกี่ยวเนื่องจากวัด ส่วนใหญ่ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนักในการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงยังไม่มีร้านค้าเกิดขึ้นและร้านค้าที่มีการขาย ตามวัดส่วนใหญ่เป็นร้านค้าที่มุ่งหวังขายของสำหรับในชุมชนมากกว่านักท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตาม ถือเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมได้หากมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นเป็นที่กว้างขวาง ทั้งนี้ถือว่ายังไม่มี การพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยตรงแต่มีความพร้อมหากการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ควรมีเพียงวัดตลิ่ง ชันซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนาในส่วนของห้องสุขาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเนื่องจากการจัดตั้งตลาดน้ำ วัดตลิ่งชันขึ้นนอกเหนือจากการท่องเที่ยวในแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมของวัดอย่างเดียว รวมถึง การพัฒนาที่พักซึ่งทางตลาดน้ำวัดตลิ่งชันมีแนวคิดที่จะสร้างขึ้นอันถือว่าเป็นแนวคิดในการพัฒนา ทางการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับทางตลาดน้ำคลองลัดมะยมจะพบว่าทรัพยากร ท่องเที่ยวแห่งนี้มีความพร้อมทางการท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์เนื่องจากมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวไว้ คอยรองรับนักท่องเที่ยวหลายด้าน อนึ่งข้อจำกัดในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นไปในส่วน ของงบประมาณอุปกับโอกาสในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักทางการท่องเที่ยวซึ่งแหล่ง ท่องเที่ยวทุกที่ยินดีและเห็นด้วยกับการที่จะให้เกิดการท่องเที่ยวดังกล่าว ทั้งนี้หากมองในกลุ่มทั้ง ๙ แห่งจะพบว่ามี การวางเส้นทางท่องเที่ยวโดยจักรยานโดยกองบริการการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครอัน เป็นสัญญาณที่ดีในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลิ่งชันอย่างเป็นรูปธรรม ในส่วนของความร่วมมือ จากองค์กรอื่นๆ อาทิ โรงเรียน หน่วยงานรัฐ คงมีเพียงวัดบางวัดเท่านั้นที่เครือข่ายให้ความช่วยเหลือ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัดที่มีแนวทางทางการท่องเที่ยวที่ชัดเจนแต่เป็นที่น่าแปลกใจในส่วนของความร่วมมือ จากชุมชนยังคงปรากฏน้อยตามวัดต่างๆ เนื่องจากความไม่ชัดเจนและยังไม่เข้าใจในโอกาสที่จะเกิด การท่องเที่ยวตามแต่ละวัด

๔. การบริหารจัดการ สภาพแวดล้อมภายในวัดมีการจัดการที่ดีในเรื่องของความสะอาด และสภาพแวดล้อมต่างๆ โดยเฉพาะในส่วนของทรัพยากรท่องเที่ยวสำคัญภายในวัด คงมีเพียงบางจุด เท่านั้นที่เป็นที่น่าสังเกตคือบริเวณทำน้ำซึ่งส่วนใหญ่ทำขึ้นเรือถึงแม้จะมีทุกที่แต่พบว่าจะยังไม่ สะดวกสบายในการขึ้นลงเท่าที่ควรจึงควรมีการแก้ไขหากมีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำขึ้น อย่างเป็นรูปธรรมเพราะถือเป็นจุดสำคัญทางการท่องเที่ยว และอีกส่วนที่อาจต้องมีการปรับแก้คือ ภายในอาคารสำคัญที่อาจมีการจัดวางหรือนำเอารูปเคารพอื่นนอกศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งเป็นเรื่อง ที่สามารถทำได้แต่ควรมีการจัดวางที่ดีเพราะจะทำให้เกิดความเป็นสัดส่วนและดึงดูดความน่าสนใจ ทางการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาณาเขตภายในวัดส่วนใหญ่มีการจัดการแบ่งพื้นที่เขตพุทธาวาส และสังฆาวาสอย่างชัดเจนซึ่งเหมาะแก่การท่องเที่ยวและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีหากเกิดการท่องเที่ยว

อย่างชัดเจน ในด้านของที่จอดรถทุกวัดมีความพร้อมอย่างมากและมีที่จอดรถเพียงพอต่อการนักท่องเที่ยวและเป็นสัดส่วน คงขาดเพียงแต่ในส่วนของที่พักรถน้อยหน่อย อาทิ ศาลาริมน้ำ ซึ่งหลายวัดยังไม่มีอันถือเป็นปัจจัยสนับสนุนหนึ่งทางการท่องเที่ยว ดังนั้นส่วนสำคัญที่ควรดำเนินการต่อการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณทำน้ำเนื่องจากเป็นจุดแรกของแต่ละวัดที่นักท่องเที่ยวได้สัมผัสตามเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ เช่นเดียวกับการกำหนดช่วงเวลาปิด-เปิดที่แน่นอนซึ่งปัจจุบันหลายวัดยังไม่ค่อยมีกำหนดที่แน่นอนแต่จากการสอบถามส่วนใหญ่จะอยู่ประมาณ ๑๗.๐๐ น.ในการปิดแต่บางวัดยังไม่มี การเปิดให้เข้าชมเสียด้วยซ้ำซึ่งทั้งนี้หากเกิดการท่องเที่ยวจริงเจ้าอาวาสยินดีที่จะให้ความร่วมมืออย่างแน่นอนและส่วนการจำกัดนักท่องเที่ยวยังไม่มีเรื่องด้วยจำนวนนักท่องเที่ยวในปัจจุบันยังไม่อยู่ในวิฤตติที่จะกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยว อนึ่งในการประเมินสถานการณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงเพื่อการท่องเที่ยวที่เห็นเด่นชัดคงมีเพียงวัดดลิ่งชันและวัดจำปา นอกเหนือจากนั้นมีความพร้อมและยินดีให้ความร่วมมือหากมีการดำเนินการเพื่อการท่องเที่ยว ในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในวัดเกือบทุกวัดเห็นว่าไม่มีผลกระทบใดๆทั้งสิ้นกับทรัพยากรทางวัฒนธรรมคงมีเพียงเล็กน้อยในการจัดวางตั้งสิ่งของต่างๆโดยไม่คำนึงถึงความกลมกลืนของแวดล้อมเท่านั้นแต่สามารถที่จะแก้ไขได้ ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ศักยภาพต่างๆที่กล่าวมาพบว่าปัจจัยพื้นฐานทางการท่องเที่ยวถึงแม้จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่เป็นที่รู้จักในวงการท่องเที่ยวก็ตาม เชื่อว่าแต่ละพื้นที่มีศักยภาพที่จะรองรับการท่องเที่ยวเส้นทางทางน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ที่เป็นปัญหาทางการท่องเที่ยวทางน้ำไหว้พระ ๙ วัด คงเป็นไปในส่วนของการให้ข้อมูลและให้ความรู้ทางการท่องเที่ยวเนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่ค่อยทราบข้อมูลซึ่งทำให้ไม่เห็นความสำคัญของแต่ละวัดว่าเป็นอย่างไร กอปรกับวัดส่วนใหญ่ไม่มีรูปแบบการสื่อความหมายใดๆทั้งสิ้นทั้งภายในวัดและแบบพกพาจึงทำให้ความสำคัญและความโดดเด่นของแต่ละวัดลดลง ดังนั้นจึงเห็นว่าการสร้างรูปแบบการสื่อความหมายจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวทางน้ำไหว้พระ ๙ วัดเกิดขึ้นได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าศักยภาพทางการท่องเที่ยวของทรัพยากรท่องเที่ยวและทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าวมีศักยภาพเพียงพอที่จะรองรับการท่องเที่ยวอย่างแท้จริงเนื่องจากมีองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเบื้องต้นไว้อยู่แล้วอันสอดคล้องกับองค์ประกอบทรัพยากรท่องเที่ยวที่กล่าวถึงปัจจัย ๓ อย่างกอปรด้วย ประการแรกทรัพยากรต้องมีสิ่งดึงดูดใจเพียงอย่างเดียวหนึ่งก็ได้ในการที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้าชม ประการต่อมาเส้นทางรถขนส่งและการเข้าถึงรวมทั้งเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆที่มีความสะดวกและปลอดภัย และประการสุดท้ายคือในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่ต้องมีไว้รองรับ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, ๒๕๔๘) ซึ่งปัจจัยทั้งสามประการที่กล่าวมาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมีความพร้อมและครอบคลุมทั้งสามประการแม้ว่าจะต้องมีบางส่วนที่ปรับปรุงบ้างก็ตาม

๒. การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ

จากการสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวจึงนำมาสู่การวางแผนทางการท่องเที่ยวทางน้ำ ทั้งนี้พบว่า จากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ได้สำรวจสามารถที่จะจัดวางเส้นทางท่องเที่ยวได้ในลักษณะของการท่องเที่ยวไหว้พระ ๙ วัด ทั้งนี้ในการวางแผนทางการท่องเที่ยวได้มีการพิจารณาองค์ประกอบที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวทางน้ำเพิ่มเติมประกอบด้วยด้านแหล่งท่องเที่ยว, ด้านบรรยากาศและทัศนียภาพ และด้านการบริการ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ด้านแหล่งท่องเที่ยว นอกเหนือจากศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น พบว่าระยะทางของแต่ละวัดอยู่บนเส้นทางเดียวกันและมีระยะห่างไม่ไกลกันเท่าใดนักจึงมีความเป็นไปได้ในการจัดเส้นทางท่องเที่ยว ๙ วัดได้ แต่ทั้งนี้ในด้านระยะเวลาหากเกิดการท่องเที่ยวทั้ง ๙ วัดคงต้องใช้เวลาค่อนข้างมากกว่า ๔ ชั่วโมงซึ่งอาจทำให้รู้สึกยาวนานมากเกิดไปจึงเป็นปัญหาหนึ่งในการจัดเส้นทางท่องเที่ยว ๙ วัด

ด้านบรรยากาศและทัศนียภาพ ได้มีการตรวจสอบ ๓ ส่วนหลักๆ คือ สภาพคลอง สภาพอาคารบ้านเรือนและวิถีชีวิต พบว่าในส่วนนี้มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดีเนื่องจากยังคงเห็นวิถีเดิมๆของชีวิตตามสายน้ำได้อยู่และบางสิ่งเห็นไม่ยากเพราะเป็นวิถีประจำวันของชาวบ้าน ฉะนั้น คงจะมีเพียงแต่สภาพอาคารบ้านเรือนซึ่งพบว่าอาคารเก่ามักจะอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมหรือบางครั้งอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอาคารเป็นแบบสมัยใหม่เสียแล้ว

ด้านการบริการ ถือว่าเป็นส่วนที่ยังไม่เกิดขึ้นแต่จากการพิจารณาเรือนำเที่ยวที่มีอยู่พบว่าในด้านการบริการตามประเด็นต่างๆก็ยังคงขาดอยู่มาก นอกเหนือจากอภัยชัยของคนเรือที่มีอยู่นั้น จากการวิเคราะห์สิ่งที่ควรมีการดำเนินการเพิ่มเติมคือการเพิ่มบทบาทของคนขับเรือให้มากยิ่งขึ้นทั้งในส่วนของการให้ข้อมูลและการบริการด้านอื่นๆที่สอดคล้องกับรายการนำเที่ยวตามเส้นทางที่กำหนดขึ้นในครบวงจร ซึ่งในส่วนของการให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยวสะท้อนให้เห็นถึงการขาดรูปแบบการสื่อความหมายอย่างหนึ่งทางการท่องเที่ยวซึ่งทำให้การท่องเที่ยวเกิดความน่าเบื่อหน่ายและไม่ดึงดูดการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงได้เสนอแนวทางในการสร้างดังกล่าว ๓ ทาง คือ การให้คนขับเรือเป็นมัคคุเทศก์ไปด้วย การสร้างมัคคุเทศก์และการสร้างรูปแบบการสื่อความหมาย ทั้งนี้จากการวิเคราะห์คงเป็นการสร้างรูปแบบการสื่อความหมายแบบพกพาเป็นสิ่งที่สามารถดำเนินการได้รวดเร็วที่จะดำเนินการได้ทันที ต่างจากอีก ๒ แนวทางที่ต้องมีการฝึกฝนซึ่งอาจต้องใช้เวลายาวนานมากกว่า

จากการศึกษาองค์ประกอบทางวาทะการท่องเที่ยวทางน้ำจึงสามารถกำหนดเส้นทางได้ ๒ เส้นทางหลักและอีก ๒ เส้นทางย่อยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทั้งระยะสั้นและยาว ตามตารางนี้

เส้นทางท่องเที่ยว	ระยะเวลา (รวมการนำชม)
เส้นทางที่ ๑ ตลาดน้ำคลองลัดมะยม - วัดมะกอก - วัดจำปา - แวะพักบ้านแม่จวบ - วัดกระจิง - วัดทอง (บางระมาด) - วัดสมรโกฏิ - วัดมณฑป - วัดช่างเหล็ก - วัดตลิ่งชันและตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน - แวะพักร้านของชำ (จุดโดยสารเรือเก่า) - วัดโพธิ์ - ตลาดน้ำคลองลัดมะยม	๒๒๙ นาที หรือ ๓ ชั่วโมง ๔๙ นาที
เส้นทางที่ ๒ ตลาดคลองลัดมะยม - วัดโพธิ์ - แวะพักร้านของชำ (จุดโดยสารเรือเก่า) - วัดกระจิง - วัดทอง (บางระมาด) - วัดสมรโกฏิ - วัดมณฑป - วัดช่างเหล็ก - วัดตลิ่งชันและตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน - แวะพักบ้านแม่จวบ - วัดจำปา - วัดมะกอก - ตลาดน้ำคลองลัดมะยม	๒๒๙ นาที หรือ ๓ ชั่วโมง ๔๙ นาที
เส้นทางที่ ๓ “๒ วัด ๒ ตลาดน้ำ ๔ คลอง” หรือ เส้นทาง “๒ ๒ ๔” “สวน - ศิลป์ - ศาสน์”	๑๕๙ นาที หรือ ๒ ชั่วโมง ๓๙ นาที
เส้นทางที่ ๔ “สวน - ศิลป์ - ศาสน์”	๑๒๐ นาที หรือ ๒ ชั่วโมง

ตารางที่ ๒ ตารางแสดงรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับระยะเวลาในการเดินทาง

ทั้งสองเส้นทางต่างกันเพียงในช่วงจุดหมายปลายทางต่อไปจากคลองลัดมะยมซึ่งไม่มีผลต่อการเวลาในการนำเที่ยว แต่มีผลต่อการท่องเที่ยวในช่วงที่มีการอัตรากារท่องเที่ยวที่มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวสามารถที่ท่องเที่ยวครบทุกที่ตามเส้นทางที่กำหนดซึ่งโปรแกรมนี้เหมาะกับการท่องเที่ยวสายวัฒนธรรมโดยตรงหรืออาจใช้ในช่วงที่งานเทศกาลต่างๆในการนำเสนอ ส่วนอีก ๒ เส้นทางซึ่งเป็นเส้นทางย่อยอาจใช้เป็นเส้นทางทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลาน้อยและขอความหลากหลายทางกิจกรรม อนึ่งจากการสอบถามพบว่านอกเหนือจากเส้นทางดังกล่าวแล้วนั้นสามารถเจรจาตกลงกับคนขับเรือในเรื่องราคา ทั้งนี้ในการวางแผนทางการท่องเที่ยวที่กล่าวได้สอดคล้องกับหลักการจัดเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำอย่างชัดเจน (อ้างถึงใน วิภาวี พลรัตน์, ๒๕๕๑ : ๔๗) อันกล่าวถึงการพิจารณาทรัพยากรท่องเที่ยว การพิจารณาเส้นทางวงจรจบ การสร้างเส้นทางหลายเส้นทาง และการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเส้นทางและพื้นที่ต่างๆที่เดินทางผ่าน ซึ่งจากการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบทั้งหมดยังคงเป็นไปในส่วนสุดท้ายคือการให้ความรู้ความเข้าใจของแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงมีจุดอ่อนอย่างมากเนื่องจากขาดความเข้าใจและเห็นคุณค่าที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวจึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่

สนใจตามมาซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่กล่าวมาข้างต้นเช่นที่ยังขาดใน ส่วนของรูปแบบการสื่อความหมายของแต่ละวัด

๓.การสร้างรูปแบบการสื่อความหมาย

จากการวิเคราะห์ทั้งในส่วนของการสำรวจและการวางแผนทางการท่องเที่ยวจะเห็นได้ว่าปัจจัยหนึ่งที่ยังขาดเพื่อรองรับการท่องเที่ยวให้สามารถดำเนินได้นั้นคงอยู่ที่รูปแบบการสื่อความหมายที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนั้นจึงสร้างรูปแบบการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวขึ้นโดยมีการตรวจสอบจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบ ๕ ประเด็น ได้ผลสรุปคือ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการสร้างรูปแบบการสื่อความหมายและเห็นด้วยว่าจะเป็นสื่อในการดึงดูดทางการท่องเที่ยวและการให้ข้อมูลต่างๆของพื้นที่ได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับค่านิยมของการสื่อความหมายซึ่งกำหนดขึ้นโดย ICOMOS (๒๕๕๑) กล่าวถึงศักยภาพทางกิจกรรมซึ่งมุ่งไปยังด้านการรับรู้โดยสาธารณะและให้ความสำคัญกับการเข้าใจถึงพื้นที่ทางมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งเหล่านี้อาจรวมถึง ภาพพิมพ์, สื่อสิ่งพิมพ์ทางอิเล็กทรอนิกส์, การบรรยายโดยวิทยากร, แผ่นติดตั้งทั้งในและนอกสถานที่, การบริการการศึกษา, กิจกรรมชุมชน, การค้นคว้าต่อเนื่อง, กรฝึกปฏิบัติ และการประเมินกระบวนการการสื่อความหมาย ซึ่งการสร้างรูปแบบการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวครั้งนี้ได้สอดคล้องกับค่านิยมดังกล่าวในฐานะของสื่อและภาพพิมพ์อันเป็นการสร้างให้นักท่องเที่ยวเกิดการรับรู้และเข้าใจถึงพื้นที่ทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ในพบว่าในส่วนที่การเสนอแนะแสดงความคิดเห็นคงเป็นไปในส่วนของการเพิ่มภาษาอังกฤษเท่านั้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และนอกเหนือจากนั้นคงเป็นความคิดเห็นที่มีการแก้ไขในเรื่องของภาษาและคำผิดต่างๆซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่แก้ไขได้และไม่แสดงนัยยะสำคัญในส่วนของการคัดค้านหรือศักยภาพของรูปแบบการสื่อความหมายที่ได้จัดสร้างขึ้นเป็นต้นแบบแต่อย่างใด